

HUR ÅTERKOMMER GUD?

MATS SVEGFORS

”**S**VERIGE HÅLLER PÅ att bli postsekulärt”, skriver Joel Halldorf i sin nya bok *Gud: Återkomsten*. Halldorfs grundläggande tema är naturligtvis inte nytt. Däremot fördjupar han beskrivningen på ett helt avgörande sätt. Han antyder därmed också hur stora de samhällsförändringar är som vi inte bara står inför utan är mitt inne i.

Ifrågasättandet av en fortgående sekularisering i moderniseringens spår är väl etablerat.

Särskild betydelse hade det naturligtvis när Jürgen Habermas tidigt anslöt sig till ”postsekularisterna”. Men även om fenomenet postsekularisering är tydligt är det inte alldeles lätt att förstå och beskriva vari postsekulariseringen faktiskt består. Joel Halldorf, som inte saknar fallenhet för dialektik, beskriver i praktiken postsekularisering både som en renässans för religionen och som ett mer radikalt uppbrott från traditionell religion.

Det riktigt viktiga med Halldorfs bok, och boken är verkligen viktig, är att författaren stimulerar läsaren att tänka och resonera vidare.

En av hans huvudteser är att när religionen återkommer i vår del av värl-

den är det inte i första hand den gamla institutionaliserade kristendomen som återvinner terräng. Hos oss handlar det snarare om en mångformig, icke auktoritär och individualiserad religion. Man skulle också kunna säga att postsekulariseringen i stor utsträckning handlar om ett slags politisk sekularisering. Först ersattes den kristna tron av en världslig statstro. Staten och politiken blev allmäktig och alla goda gåvors givare. Sedan några decennier tillbaka förlorar vi också denna tro. I den meningen är det postsekulära tillståndet det som uppstår efter en andra sekularisering. Vi har förlorat tron också på staten och politiken.

Det uppstår ett existentiellt vakuum. Ty den religion som återvänder är inte en församlingarnas religion, en de små gemenskapernas religion. Men människan är inte bara eller ens främst individ. Människan är en gruppvarelse. Och den religion som återvänder ger inte alls samma sociala sammanhang som den gamla religiösa tillhörigheten gav.

ÅTERKOMMANDE diskuterar Halldorf liberalismens nödvändighet och liberalismens otillräcklighet. Den liberala ordningen är ett ramverk, en förutsättning för allt annat gott. Men den ger inte svaret på vad det goda är. Den lämnar människan existentiellt övergiven.

Vad kan då ge existentiellt innehåll åt människors liv? Var finns de sociala sammanhang som människor söker?

Halldorfs svar är ”de små gemenskaperna”, det vill säga församlingen, släkten, arbetsplatsen, föreningen. Men

GUD: ÅTERKOMSTEN

av Joel Halldorf.

Libris 2018, 208 sidor.

Pocket, 54 kr.

det förutsätter en helt annan inställning till dessa små gemenskaper från statens sida.

Joel Halldorf ägnar högerpopulismen ett eget avsnitt i boken. Det han skriver är intressant och viktigt.

Det är inte bara så att globaliseringen ekonomiskt ställer en hel del människor vid sidan av. Det moderna har just brutit upp de små gemenskaperna och därmed tillhörigheten för tämligen stora medborgargrupper. Vi flyttar numera från arbetsplats till arbetsplats, från ort till ort. Vi gifter oss och skiljer oss och flyttar ihop och flyttar isär. Vi går i kyrkan där vi råkar vara men tillhör inte i någon rimlig mening en församling.

För många av oss är detta inget problem. Vi tillhör kretsar av ett slags inrikes kosmopoliter. Vi är gymnasie lärare, ABB-ingenjörer eller kulturtanter. Där den osynliga handen råkar sätta ner oss finner vi snart vår tillhörighet.

Joel Halldorf skriver:

”Högerpopulismen handlar inte främst om pengar, utan den har en existentiell klangbotten. Den rör förlusten av saker som pengar inte kan mäta: trygghet, traditioner och en känsla av att höra till. ... Populismen adresserar en djup mänsklig längtan efter sådant som varken individualismen eller marknadsstaten kan tillhandahålla. 1900-talets socialdemokrati försökte möta längtan efter tillhörighet med projektet ”folkhemmet”. Idag däremot behandlar de flesta partier väljarna som individer som bara vill ha fler valmöjligheter, några rättigheter till och lite mer pengar på fickan.”

Avslutningsvis, och återigen med anknytning till Habermas. I en intervju nyligen i en spansk tidning fick den nu 89-årige filosofen frågan om det inte vore en god idé att sätta filosoferna på tronen, nu i en tid som präglas av osäkerhet och allmän förvirring? Nej, bevara oss för det, svarade Habermas. Forskningen har blivit så snävt specialiserad att vetenskapsmän knappast har något att bidra med.

Vetenskapsmannen Jürgen Habermas har så mycket att bidra med därför att han ger sig långt utanför gränserna för sin egen vetenskapliga disciplin. Med sin starka förankring i Frankfurtskolan och i marxismen kan han orientera sig. Han vet var resan började och kan förstå hur landskapet runtomkring honom har förändrats

Kyrkohistorikern Joel Halldorf, med sin förankring i kristen tro, är några år yngre än filosofen Jürgen Habermas, närmare bestämt 50. Eftersom han också har en klar uppfattning om hur landskapet såg ut när han började sin resa kan han se och förstå hur det förändras. Han har därtill djupet, bredden och engagemanget i sin vetenskapliga gärning. Därför blir det han skriver så viktigt.

Vi har alldeles för få ”universitetsintellektuella” som deltar i den kvalificerade samhällsdebatten. Joel Halldorf är en av de få. Han har sannolikt ett halvt sekel framför sig av oskrivna artiklar och oskrivna böcker – och än så länge otänkta tankar.

Så bra för Sverige! ●